

Flurin Berther (1852–1920)

Il secund tom dalla Crestomazia Retoromontscha ha dr. Caspar Decurtins dedicau cun cordials plaids a Flurin Berther, agl amitg, perquei ch'el creigi che quel hagi igl emprem dretg leutier. Pia sto quei um esser staus enzatgei aparti. E gliez eis el era, malgrad aschi pauc enconuschents a nusaturs.

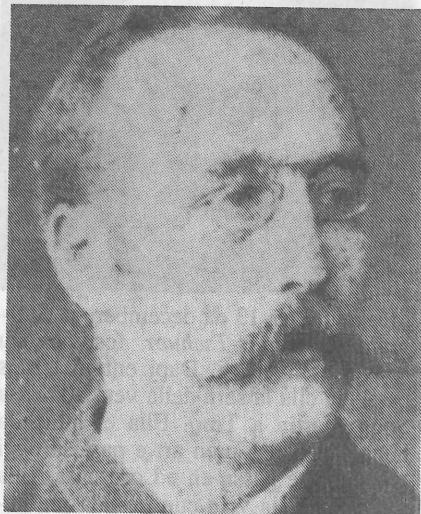
Casper Decurtins di plinavon, che Flurin Berther, gia dil temps ch'el s'occupavi cul patratg da rimnar quels documents da litteratura romontscha, eri unius cun el en amicezia giuvenila. Cun tutta affecziun hagi igl amitg adina persequitau e promoviu la stentusa execuziun dalla ovra.

Flurin Berther ei morts a Berna el spital Viktoria, ils 9 da decemer 1920, ella vegliadetgna da 69 onns, sco emploiau d'emprema classa ni secretari digl uffeci federal da statistica. Sco tal ha el surviu 32 onns agl uffeci statistic e valeva, um ault scolau sco el era, per exemplu d'in cunscienzius ed obligau emploiau.

Nies commemorau ei naschius a Rueras ils 20 da schaner 1852, fegl da *Gion Antoni* e da *Mariuschla n. Venzin*. El ha fatg il gimnasi a Mustér ed a Nossadunnaun ed encorunau quel culla matura a Cuera, ensemble cun siu pli intim amitg per veta duronta, cun Caspar Decurtins. Suenter in cuort studi da teologia – el patertgava da daventar gesuit – ha el fatg intensivs studis da historia naturala, oravontut da matematica allas universitads da Würzburg, Eichstätt, Strassburg ed a Minca. Cheu era el puspei ensemble cun amitg Caspar. Malgrad ses studis profunds e serius, ha el denton buca encuretg da s'ornar cul tetel doctoral. Igl onn scolar 1883/84 ha el dau scola reala a Trun, numnaus leu «il professer».

Flurin Berther veva duront ils onns da studi e suentervi fatg enconuschentscha buca mo cun Caspar Decurtins, era cun auters dalla medema pasta politica e religius-ultramontana, cun *Ernst Feigenwinter* (1853–1919), cun *Teodor Curti* (1848–1914) e cun prelat *Josef Beck* (1858–1943). Curti ha taxau Flurin Berther per «in humanist filosofic d'ina reha aveina poetica». Zatgei pauc para Berther da haver collaborau cun Curti per sia gasetta «Zürcher Post». Igl onn 1874 haveva Decurtins e Feigenwinter fundau la gasetta catolic-conservativa «Basler Volksblatt». Cun agid da Decurtins ha Flurin Berther saviu surprender la redacziun da quei fegl «igl ideal d'ina gasetta conservativa per nies temps». – A Basel studegiava da lezs dis era *Giachen Mihel Nay*, che ha fatg pli tard in num sco miedi e literat. Era quel ha contribuiu enqual artechel alla gasetta da Berther.

Igl onn 1888 entra Flurin Berther en survetsch dalla Confederaziun a Berna. Igl emprem survescha el sco gidonter el biro statistic, 1901 s'avonza el sco statisticher da secunda classa e 1910 sco tal d'emprema classa. Ina considerabla part dallas lavurs dil biro statistic federal, exequidas duront treis decennis, portan il num da Flurin Berther. Quellas lavurs

cumpeglian era l'administraziun finanziaria dils divers cantuns, da segiradas, d'aczias e bancas, en tschiens minuziunas tabellas e gliestas.

Flurin Berther ha relaschau a nus ina partida nizeivlas scartiras. Egl Ischi 1898 san ins seprofundar ella extendida lavur sur «Il carschen e digren dil lungatg romontsch», cun numerosas tabelas. Ella ei era cumparida, augmentada, ella scartira «Christliche Sozialreform». Plinavon ha Berther dedicau ina biografia a siu amitg Caspar Decurtins. «Il viadi ad Jerusalem» da *Jacob Bundi* ha el ediu el Tschespet 1891. Sia plema diligenta ha era furniu numerus artechels schurnalistics en divers schurnals.

Flurin Berther gudeva gronda stema a Berna, el palast federal e dapertut nua ch'ins enconuscheva el. E quei malgrad ch'el zuppava mai e negliu sia pershuasiun religiosa e politica. *Dr. J. Steiger* ha dedicau ad el in bi nercrolog ella gasetta «Basler Volksblatt» e detg denter auter: «Flurin Berther ha defendiu e propagau ils principis catolicks ella politica ed ella veta sociala».

A sia patria sursilvana era Flurin Berther surtut zun attaschaus. Sias vacanzas da stad fageva el a Rueras e muncava lu mai da visitar siu amitg a Trun/Gravas. Il davos onn ha el pitiu bia e tuttina luvrau en siu biro tochen l'ultima ura. Siu davos viadi da Berna a Sedrun ha el fatg en bara. Sper il vegl clutger da s. Vigeli ha el anflau siu davos ruaus ils 12 da decembre 1920.

sur Felici Maisen

GR 12-12-95